

Szanowni Czytelnicy,

z wielką satysfakcją prezentujemy 126. tom „Archeionu” – czasopisma naukowego, które od prawie wieku nieprzerwanie uczestniczy w kształtowaniu refleksji nad teorią i praktyką archiwistyki w Polsce i na świecie. Od momentu swojego powstania periodyk nie tylko dokumentuje rozwój myśli archiwalnej, lecz także aktywnie wpływa na kierunki jej rozwoju, stając się istotnym forum wymiany poglądów, doświadczeń i badań w środowisku archiwistów i zarządców dokumentacją.

Ambicją Redakcji od lat pozostaje budowanie przestrzeni szerokiego dialogu naukowego na arenie międzynarodowej. Konsekwentne działania w tym kierunku zaowocowały wpisaniem „Archeionu” do prestiżowej bazy Scopus. Ten fakt stanowi nie tylko potwierdzenie wysokiego poziomu merytorycznego publikowanych treści, lecz także uznanie dla wysiłków zmierzających do umiędzynarodowienia czasopisma i jego większej widoczności w globalnym obiegu naukowym.

Niniejszy tom „Archeionu” gromadzi teksty podejmujące krytyczną refleksję nad utrwalonymi paradygmatami archiwistyki. Autorzy krajowi i zagraniczni nie tylko wchodzą w polemikę z dominującymi nurtami, lecz także proponują nowe, często interdyscyplinarne perspektywy, które mają potencjał wzbogacenia debaty nad przyszłością archiwistyki jako dziedziny naukowej oraz praktyki zawodowej.

Wydanie otwiera zapis międzynarodowego wykładu archiwalnego z cyklu „Konarski Lectures”, ogłoszonego 16 października 2025 r. w Lublinie. Artykuł pt. *Getting to Digital* stanowi pierwszy impuls do namysłu nad kierunkami rozwoju archiwistyki w kontekście zmieniających się realiów technologicznych. Publikacja Anne J. Gilliland – wybitnej badaczki związanej z Uniwersytetem Kalifornijskim w Los Angeles (UCLA), autorytetu w dziedzinie teorii i praktyki archiwalnej, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z archiwami cyfrowymi, dokumentowaniem doświadczeń społeczności zmarginalizowanych oraz rolą archiwów w procesach sprawiedliwości społecznej – wyznacza ton całemu tomowi, inicjując dyskusję, która – mamy nadzieję – znajdzie kontynuację zarówno w „Archeionie”, jak i w środowisku akademickim.

W dziale wiodącym, nazwanym „Archiwa – Pamięć – Zaufanie”, zaprezentowano wyniki badań nad złożonymi i nieoczywistymi relacjami pomiędzy archiwami, pamięcią zbiorową a zaufaniem społecznym, zachodzącymi głównie w bogatym w informacje i coraz bardziej niezapośredniczonym świecie cyfrowym. Autorzy dwóch tekstów – *Memory, Archives and the Web* oraz *State archives in the digital environment: the essential reconfiguration of the modus operandi* – dowodzą, że środowisko cyfrowe nie tylko otworzyło nowe przestrzenie dla dokumentowania i przechowywania pamięci, lecz także zrodziło szereg pytań oraz wątpliwości dotyczących wiarygodności systemów archiwizacyjnych, ich zdolności do zabezpieczania dziedzictwa oraz roli, jaką pełnią w procesie konstruowania, artykułowania i prezentowania pamięci zbiorowej. W tym kontekście istotny głos należy do Jeannette A. Bastian, uznawanej za jedną z najwybitniejszych badaczek problematyki pamięci archiwalnej, która podjęła próbę zdefiniowania pojęcia „pamięci” w odniesieniu do przestrzeni cyfrowej. Krytyczne spojrzenie na aktualny stan metodologii archiwalnej prezentują Daniel J. Caron i Pierre R. Desrochers. Ich zdecydowane postulaty dotyczące konieczności pilnych reform w zakresie funkcjonowania biurowości i archiwów stanowią głosy wzywające do przemyslenia i dostosowania praktyk kancelaryjnych oraz archiwizacyjnych do charakteru dzisiejszej dokumentacji, która jest podporządkowana potrzebom szybkiego obiegu informacji w społeczeństwach cyfrowych. Do refleksji nad zaufaniem wobec archiwów jako instytucji strzegących pamięci zbiorowej i dziedzictwa kulturowego nawiązały także Magdalena Wiśniewska-Drewniak, Adriana Kapała, Agnieszka Rosa i Kamila Siuda. W artykule pt. *Zaufanie, wrażliwość i delikatność w perspektywie archiwum społecznego na przykładzie Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej w Opolu* autorki przedstawiły studium przypadku archiwum społecznego, ukazując, jak zaufanie, wrażliwość i delikatność – rozumiane jako kategorie etyczne i społeczne – wpływają na sposób reprezentowania pamięci mniejszościowych grup społecznych. Ich tekst wnosi istotny wkład w dyskusję nad rolą archiwistów jako godnych zaufania kustoszy przeszłości, działających nie tylko w ramach instytucji państwowych, lecz także w przestrzeniach społecznych, gdzie pamięć bywa szczególnie krucha i wymagająca troski.

W dziale „Studia i materiały” publikujemy pięć artykułów naukowych, które ukazują aktualne tendencje badawcze oraz zmieniające się obszary zainteresowań w ramach archiwistyki. Przebadano potencjał zastosowania metody dydaktycznej *service-learning* w kształceniu archiwistów (Agnieszka Rosa, Anna Pieczka-Węgorkiewicz, Monika Cołbecka), działalność popularyzacyjną i edukacyjną

Archiwum Narodowego Katalonii (Zuzanna Jaśkowska-Józefiak), zrównoważone archiwa cyfrowe (Aneta Januszko-Szakiel), model kompetencyjny kenijskich archiwistów i zarządców dokumentacją (Shadrack Katuu) oraz tematykę archiwalną podejmowaną na łamach czasopisma „African Journal of Library, Archives and Information Science” (Magdalena Niedźwiecka). Zebrane teksty różnią się problematyką, podejściem metodologicznym i perspektywą analityczną oraz podejmują zarówno kwestie zakorzenione w tradycji archiwalnej, jak i te wynikające z nowych wyzwań technologicznych i społecznych.

Działy „Omówienia i recenzje”, „Kronika naukowa” oraz „In memoriam” niezmiennie stanowią trzon naszego czasopisma, pełniąc rolę swoistej dokumentacji życia naukowego i zawodowego środowiska archiwalnego. To właśnie w tych sekcjach odzwierciedlono zarówno aktualny dorobek badawczy, jak i najważniejsze wydarzenia oraz sylwetki osób, które swoją działalnością trwale wpisały się w historię archiwów i archiwistyki w Polsce i na świecie.

W bieżącym tomie szczególną uwagę poświęcono dwóm kluczowym wydarzeniom, które odbyły się w ramach polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Sprawozdanie z 36. posiedzenia Europejskiej Grupy Archiwalnej oraz 49. posiedzenia Europejskiej Rady Archiwistów Narodowych, które odbyły się 3–4 kwietnia w Warszawie, stanowi podsumowanie dyskusji na temat wyzwań, z którymi mierzą się współcześnie archiwa narodowe w Europie. Uzupełnieniem tej relacji jest wykład inauguracyjny DLM Forum Members’ Meeting, zorganizowany 4–5 czerwca w Gdańsku.

Redakcja